

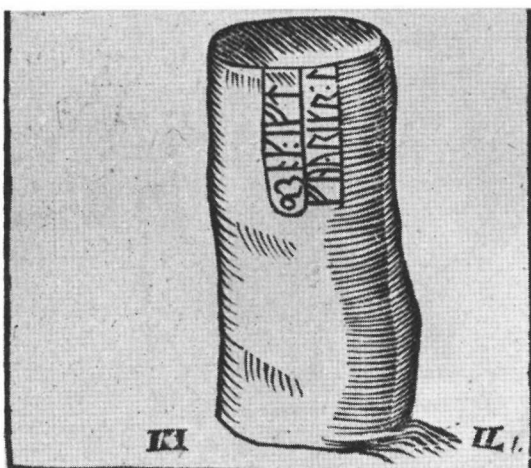

Fig. 147. U 436. Arnberga, Husby-Ärlinghundra sn.
Efter B 180.

Till läsningen: 3 y är tydligt stunget. 11 l är icke stunget. 8 l är säkert. Av 14 n synes den båg-böjda v. bst., och runan torde därför vara säker. — Celsius har läst: fri: . . . ok : efta. Han anmärker: »Bör sees ännu en gång, effter detta är utplånat, emedan det ey straxt blef med bläck upritat.» — Dybeck: 11 i. — Brate: 11 e.

Den högra raden har innehållit en fullständig minnesinskrift: »Frörik lät resa denna sten (rista dessa runor e. dyl.) efter N. N., sin fader», varefter vänstra raden fortsätter med ett nytt led: »och efter N. N.» Pelaren måste därför ha varit ganska hög. Vad som återstår kan icke ha varit mer än en fjärdedel av stenens ursprungliga höjd. Det är mycket beklagligt, att av denna i sin art enastående runsten endast ett fragment har blivit bevarat. Inskriften har tydligen varit en vanlig minnesinskrift, men den har varit

anbragt på en sten av mindre vanligt material och ännu mera ovanlig form. Man frågar sig, vad det kan ha varit för föremål: en kolonn eller möjligen ett hugget stenkors?

437. Broby, Husby-Ärlinghundra sn.

Litteratur: B 179, L 545, D 2: 214. Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Resejournal 1682; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 137; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 459, UFT h. 2 (1872), s. 31; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS 10: 1), s. 119 f.

Avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 179); Dybeck a. a.

I *Ransakningarna* meddelas (år 1672) att »vedh Broby» fanns en runsten. Några närmare uppgifter om stenens plats finnes icke i de andra källor, där stenen omtalas. Troligt är därför, att den har funnits vid själva byn, sannolikt nära vägen och den bro, efter vilken byn har fått sitt namn. Av teckningen i B 179 framgår, att stenen icke var rest utan låg på marken. Den har varit mycket stor men var på 1600-talet sönderslagen. Två stora stycken funnos i behåll med ungefär hälften av ristningen. Men en stor del saknades redan, och inskriften är därför icke i sin helhet känd.

Stenen har sedermera helt och hållet förkommit. Celsius har själv icke sett den utan anför endast de äldre uppgifterna. Dybeck fann endast en del av fotstycket, »i ett dike mellan Broby och Husby kyrka». Också detta fragment har man senare icke kunnat återfinna.

Runstenen har verkligen varit, såsom inskriften säger, »mycket stor». Den sammanlagda längden av de båda styckena i B 179 mäter drygt 3 $\frac{1}{4}$ m., den största bredden är 2,15 m. Stenen har visserligen haft ett betydande fotstycke utan ristning. Man kan dock räkna med att själva ristningen upptagit en yta av mer än 2 m. i höjd och ung. 1 $\frac{3}{4}$ m. i bredd. Broby-stenen har sålunda en gång till storleken varit mycket ansenlig och imponerande.

Kompositionen har varit symmetrisk, med ett stort, enkelt kors såsom centrum. På sidorna om detta äro tvenne rundjur lagda, vilka uppbära inskriften. De ha sina huvuden och ringformigt böjda halsar nedtill och ha säkerligen avslutats upptill på ett likartat sätt med inåtböjda stjärtar. Inskriften består av två satser, som äro anbragta i var sin slinga med början nedtill vid rundjurens huvuden. Vilkendera man skall läsa först är ovisst. Men i regeln börjar inskriften i likartade fall från vänster, och sannolikheten talar därför för att meddelandet i den vänstra runslingan är avsett att läsas först.

Inskrift (enligt B 179):

kuna : auk sutari : ristu : s - ... sikbiar - sati : iftir : sin faður : stin : almykin : i : s ...

Gunna ok Sutari ræistu s[tæin] ... Sigbiörn satti æftir sinn faður stæin almykinn i ...

»Gunna och Sutare reste stenen ... Sigbjörn satte efter sin fader en mycket stor sten ...»

Till läsningen: Hadorph har 21—28 **sikbiarn** (28 n saknas på träsnittet), 53 **u** (icke stunget). — På det fragment, som Dybeck funnit, läste han runorna 10—20 **tari : ristu : s -**. Dybeck har sålunda sk efter 13 i, vilket saknas i B 179.

1—4 **kuna** är utan tvivel ett kvinnonamn, fsv. *Gunna*. Se om detta U 43, 193. — Ett mycket intressant namn är 8—13 **sutari**, vilket utan tvivel måste sammanställas med appellativet fsv. *sutari*, m. (isl. *sútari*) 'skomakare'. Det är sålunda en yrkesbenämning, som till en början kunde användas även såsom tillnamn: fsv. *Andris suthare* (1391), fno. *Æistæin sutare*, isl. *Ketill sútari* o. s. v. Brukat som egentligt personnamn är det endast känt från Brobystenens inskrift. Man kan därför förmoda, att även i detta fall mannen har haft ett annat verkligt namn och att hans yrkesbeteckning endast tillfälligtvis har använts i stället för namnet. Måhända är *Sigbiörn* och *Sutari* samme man. Han har i så fall tillsammans med sin moder (eller sin syster) rest »en mycket stor sten» efter sin fader. Ordet *sutari*, m. är ett lånord, sannolikt närmast från fornengelskan (fe. *sútere*), i varje fall ytterst ifrån latinet (lat. *sutor*, m. 'skomakare'). Ombildningen med suffixet *-ari* har skett utanför Norden, före inlåningen. Och i denna ombildade form har ordet inlånats, säkerligen i samband med någon nyhet i yrkesutövningen eller dess produkter.

Sigbiörn är ett relativt vanligt namn. Det är känt från inskrifter i Uppland (U 297, 353, L 294, 316, 780), Södermanland (Sö 13, 142, 344), Närke (L 1027?), Östergötland (Ög 17, 128) och Gotland (S 84).

Uttrycket *stæin almykinn* (ack.) förekommer även L 675 Långgarn, Villberga sn. Den senare delen av inskriften har, såsom redan Liljegren har märkt, rytmisk form med allitterationer:

Sigbiörn satti   æftir sinn faður
stæin almykinn   i s - ...

Ordföljden *æftir sinn faður* (i stället för det vanliga *æftir faður sinn*) ger åt *sinn* en starkare betoning, så att det kan bära allitterationen. I andra versparet måste *stæin* allitterera med ett ord som börjar med *st-*. Man skulle kunna supplera helt enkelt *i stað þenna* 'på denna plats'. Bugge föreslår i stället *i : s[tonta : baþ]*, vilket skulle betyda: *æi standa bað* 'han sade, att den alltid skulle stå' (jfr HHu I: 4 *ey bað hann halda*).

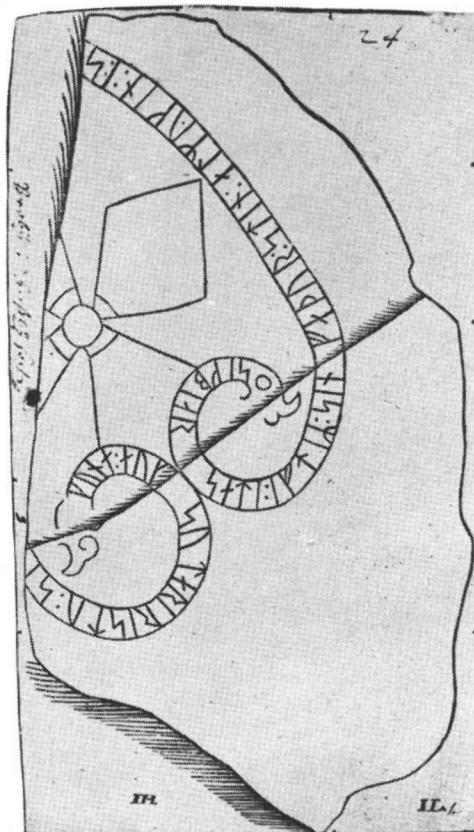

Fig. 148. U 437. Broby, Husby-Ärlinghundra sn. Efter B 179.